

NYELVTÖRTÉNETI ADATOK

Zsivány-argot 1782-ből

A szójegyzék a jászárokszállási *Protocollum Currentalium* köteteinek az 1781. és 1784. évből származó feljegyzései között, a 126 – 8. lapokon olvasható. A közölt szövegből is kiderül: az acta a hajdú városok átíratá. E körülmény alátámaszthatja feltevéssünket: nemcsak lokális, egy-egy városban, de nyugodtan vélhetjük: egy országrészben beszélt argot válogatása e gyűjtemény. A hivatal nyelvéből kölcsönvett, torzított latin és német kifejezések jól megférnek az akkori köznyelv szavaival, s másított értelemben találkozunk szláv stb. eredetű szavakkal is. Mindez igen természetes, mert a közözele-velekben a korabeli bűnözők személyleírásai azt tanúsítják, hogy a szóban forgó emberek különböző nemzetiségűek voltak, és gyakorta akadt közöttük deklasszált elem is. Ilyen körülmények között született mindig az argot, hogy beleilleszkedjék a köznyelvbe, vagy elnémuljon örökre.

A szavak értelmezése sokszor bizonytalan, ezért teljes szöveghűséggel adjuk közre a gyűjteményt, s mellőzük még a nyilvánvalóan másolási hibákból eredő torzítások javítását is:

Anno 1782. die 17^a Aprilis sub Sede Districtus Privilegiator[um] Oppidor[um] Hajdonicalium Causar[um] Criminalium Revisoria in oppido Böszörmény celebrata,

Consignatio Terminor[um], et vocum, quibus Fures Nundiales, vulgo Sivány, seu vásári Tolvaj in mutuo colloquio, occasione patrandor[um] Furtor[um] uti Consveverunt.

Peculiares voces Furum
Nundinalium

Interpretatio Hungarica

Fejes	Tiszt Ur
Kutya	Hajdú
Tisztartó	Második személy a fő Zsiványok között
Rikkantó	Kátsa
Sógor	Németh
Eördögh	Lakat
Fasék	Fély
Lobogó	Keszkenő
Topánka	Bor, Pálinka
Topánkásodni	Részegeskedni
Füstölő	Pipa
Szúr hordó	Kondás
Gágyi	Arany
Nagy víz	Sokaság a vásárban
Zsivány	Tolvaj
Perge	Kotsi, vagy szekér
Leves	ezüst pénz
Konyik	orgazda
Rút ember	Hóhér
Kanaforia	akasztó fa
Meg ruházni	verni, vagy tsapni
Ruhi	csapás
Puczika	Ruha
Gordán	Zsidó
Czafka	Kurva
Balék	Az Ura
Kaszakolni	összve szorítani a vásárt
Nyalán	az új Zsiványok közt leg jobb
Szuszogó	Disznó
Kuksi	vásár
czaf	egy forintos
Vágván	Bitska, vagy Penicilus
czoltolvaj	Fizess
Csatsogó	Kutya
Hentirozd	Tagadd
Ne haduvaj	Ki ne kiálts
Parázs	erszén nélkül pénz a zsebben
Kigyó	Tür keő
Pariso	Mente
Gyertyáz	vigyáz
Fel-tévő	Kalap
Fel-rantó	csizma
Lábra-valo	Nadrág
Rajzolni	Lopni
Kapkodás	Kankó

Peculiares voces Furum	Interpretatio Hungarica
Nundinalium	
Poszderja	Gyolts vászon
Csengetyü	Zsbbe való óra
Posteriud	Tömlőcz
Kasznya	Szoknya
Füles	Ló
Buga	ökör
Letergeng	Köpönyeg
Szörös	Bunda
Koporsó	Láda
Sztrepriska	Katona
Olvasztó	Bilints
Piarista	Pulyka
Banya	Lud
Kaparó	Tyuk
Delivator	Bitskás Tolvaj
Kajzer	Bitskások kis Birája
Kut	Zseb
Kutazni	Zsebbül Lopni
Nyalán nyelvő	Zsiványos nyelv
Minden orapi	Kenyér
Profiterium	Vármegye kenyére
Pufra inni	hitelbe inni
Singyula	Kurva
Plede	Szalagy
meg capturalnák	meg fognak
Gyertya ég	vigyáznak
Sógor fel rántó	Stíbl
Sógor lábba való	Plundra
Sógor kapkodás	Kaput

HOFFMANN TAMÁS